

VABILO

**Zavod za varstvo kulturne dediščine, Restavratorski center in OE Nova Gorica,
Društvo restavratorjev Slovenije**
in
University of Applied Sciences and Arts of Southern Switzerland (SUPSI)

ORGANIZIRAJO

MEDNARODNO DELAVNICO
UTRJEVANJA STENSKIH POSLIKAV -
Gradišče 2022

Alberto Felici, SUPSI

Delavnica poteka v dveh delih

Prvi del – preko spleta:
31. avgust – 2. september 2022

Drugi del – v cerkvi sv. Helene na Gradišču pri Divači:
3. - 7. oktober 2022

OPIS DELAVNICE

Delavnica je namenjena konservatorjem –restavratorjem, ki delujejo na področju stenskih slik. Prvi del delavnice bo potekal od 31. 8. – 2. 9. 2022 sočasno s Študentsko poletno šolo Gradišče 2022. Prek spletnih predstavitev bodo udeleženci dobili osnovne informacije o cerkvi sv. Helene, njeni stavbni zgodovini in poslikavah, predstavljene bodo srednjeveške poslikave na območju Krasa in Slovenije kot celote ter tehnike in materiali slovenskega stenskega slikarstva. Predavatelji bodo predstavili metodološki in interdisciplinarni pristop pri konserviranju-restavriranju stenskih poslikav, dokumentiranje, zbiranje podatkov in upravljanje s podatki, znanstvene raziskave za preučevanje stenskih poslikav, monitoring okolja in stanje cerkve ter nekatere slovenske, švicarske in hrvaške primere obnov stenskih poslikav.

Drugi - praktični del delavnice bo potekal v cerkvi sv. Helene na Gradišču pri Divači od 3. 10. – 7. 10. 2022. V praksi bodo predstavljene že uveljavljene metode utrjevanja, in tiste, ki izhajajo iz najnovejših raziskav. Poseben poudarek bo namenjen metodam, ki vključujejo uporabo anorganskih materialov in problematiki soli. Praktične dejavnosti, kot so poskusi utrjevanja in njihovo ovrednotenje, bo vodil Alberto Felici, v sodelovanju s konservatorji-restavratorji ZVKDS: Anke Batič, Marte Bensa, Katje Kavkler, Andreja Jazbeca in Anite Kavčič Klančar. Praktično delo bo tesno povezano s teoretičnimi predavanji in diagnostičnimi preiskavami. Med tednom bodo organizirani vodeni strokovni ogledi bližnjih cerkva z dragocenimi srednjeveškimi freskami (Famlje, Vremski Britof, Dolenja vas).

Cerkev sv. Helene

Cerkev sv. Helene je v osnovi zgodnjegotska, njen nastanek postavljamo v 14. stoletje. Sredi 16. stoletja je dobila večji prezbitერიj, temu primerno so povišali tudi stene ladje, zadnja večja prenova pa se je zgodila sredi 17. stoletja (letnica 1653 na portalu), ko so nastala še današnja pravokotna okna v prezbitერიju in ladji ter zvončnica.

Notranjščina cerkvene ladje je bogato poslikana. Ikonografski program je običajen za vaško podružnico: na slavoločni steni je bilo Oznanjenje Mariji (danes uničeno), na južni ladijski steni prizori iz Kristusovega Pasijona, na severni steni pa Pohod in Poklon svetih Treh Kraljev, katerega dopolnjujejo zanimivi žanrski prizori takratnega življenja ter anekdotična živalska motivika. Avtor fresk je sicer neznan, vendar ga lahko zaradi slogovne in ikonografske povezave s freskami v Hrastovljah iz leta 1490 nedvomno povežemo s slikarjem Janezom iz Kastva. Verjetno je cerkev na Gradišču poslikal kar eden od pomočnikov ali sodelavcev Janeza iz Kastva, s katerim sta sodelovala že v Hrastovljah. Zanimivost cerkve so tudi grafiti na freskah, ki segajo vse do 1. polovice 16. stoletja.

Stanje poslikav

Poslikave, izvedene v fresko tehniki s *secco* zaključki, so tekom stoletij utrpeli številne poškodbe na barvni plasti in v ometu. Barvna plast je mestoma nestabilna, se praši, vidne so odrgnine slikovne površine, vrezanih napisov. Po celotni površini je prisotna umazanija, ostanki voska od sveč in lokalni porjaveli predeli neznanega izvora. Po izvedenih poskusih in raziskavah je bila na poslikavah dokazana prisotnost soli in posledično poškodbe na barvni plasti in ometu.

V preteklosti so, verjetno zaradi gradbenih posegov, odpadli večji deli poslikave, ki so bili med zadnjimi restavratorskimi posegi v 60. letih prejšnjega stoletja zapolnjeni z novim ometom.

Podatkov o uporabi zaščitnih ali utrjevalnih sredstev med preteklimi restavratorskimi posegi nimamo.

Pretekle obnove cerkve

Obnova kamnite strehe je bila zaključena leta 2005. Od leta 2017 se izvaja redni statični monitoring. V avgustu 2018 je bila izvedena sanacija strehe z vgradnjo jeklene armaturne mreže in palic, v letu 2019 pa so bila vgrajena okna z UV zaščitno folijo. Zunanost cerkve je bila obnovljena jeseni 2021. Obnova zunanosti bo zaključena poleti 2022, hkrati pa je predvidena tudi rekonstrukcija stropa ladje.

Predavatelj Alberto Felici

Konservator-restavrator in predavatelj, diplomiral je na Oddelku za ohranjanje stenskih poslikav in štukatur na inštitutu Opificio delle Pietre Dure v Firencah in iz umetnostne zgodovine na firenški univerzi. Od leta 2001 je restavrator in predavatelj na Visoki šoli Opificio, kjer sodeluje v raziskovalnih programih v sodelovanju z raziskovalnimi centri Nacionalnega raziskovalnega sveta (CNR) in Univerze v Firencah. Od leta 2007 poučuje na magistrskem študiju konservatorstva in restavratorstva Univerze uporabnih znanosti in umetnosti južne Švice (SUPSI) v Luganu. Od leta 2019 opravlja delo nadzornika v firenški *Soprintendenzi* (vladni oddelek, odgovoren za okolje, zgodovinske stavbe, spomenike in druge zaklade za arheologijo, likovno umetnost in krajino). Sodeloval je pri številnih konservatorsko-restavratorskih projektih obnove stenskih poslikav ter raziskovalnih projektih v Italiji in tujini, med drugim pri restavriranju stenskih poslikav v gradu Sforza v Milanu, v cerkvi St. Croce v Firencah in pri projektu uporabe laserja za ohranjanje kulturne dediščine. V svoji restavratorski karieri je posegal po delih Giotta, Donatella, Filippina Lippija, Leonarda da Vincija. Je avtor več kot 70 publikacij o tehnikah in metodologijah restavriranja stenskih poslikav in štukatur v strokovnih revijah.

LOKACIJA DELAVNICE

Gradišče pri Divači – Cerkev sv. Helene

Povezava do lokacije na Google maps:

<https://www.google.si/maps/place/Cerkvica+svete+Helene/@45.6739109,13.9911428,17.62z/data=!4m13!1m7!3m6!1sox477b38ef37466057:oxdced54coe75fca49!2zNjIxNSBHcmFkacWhxI1IHByaSBEdaXZhxI1p!3b1!8m2!3d45.6729429!4d13.9913283!3m4!1sox477b39ofboadffb9:ox8f356c4ce7e7732c!8m2!3d45.6737195!4d13.9923747?hl=sl>

NAMESTITEV

Udeleženci delavnice si morajo namestitev in prehrano urediti sami. Podajamo nekaj predlogov namestitve v bližini Gradišča pri Divači:

- Apartmaji Zenja, Dolnje Ležeče (<https://www.zenja.si/>)
- Hotel Malovec, Divača (<https://hotel-malovec.si/>)

POTREBNA OPREMA

Udeleženci morajo zagotoviti osebno varovalno delovno opremo, vključno z zaščitno obrazno masko s filtrom za delo z amonijakom.

PRIJAVE IN KOTIZACIJA

Udeležba na DELAVNICI (do 12 udeležencev):

160 € - za člane Društva restavradorjev Slovenije s plačano letno članarino.
200 € - za nečlane.

Obvezne so predhodne prijave z izpolnjeno in podpisano prijavnico (priložen obrazec) na elektronski naslov tajnice društva DRS: info@slodrs.si

PODATKI ZA PLAČILO KOTIZACIJE:

Društvo restavradorjev Slovenije, Poljanska cesta 40, 1000 Ljubljana

Namen plačila: VAŠ PRIIMEK, Delavnica Gradišče (lahko samo Gradišče)
IBAN: SI56 0310 0100 0023 152
BIC banke prejemnika: SKBASI2X
KODA namena: OTHR

Rok prijave je 20. avgust 2022. Prijave zbiramo do zapolnitve prostih mest.

Uradna jezika simpozija sta slovenski in angleški.

Za več informacij se lahko obrnete na **organizacijski odbor** v sestavi:

Marta Bensa marta.bensa@zvks.si

Anita Kavčič Klančar anita.kavcic@rescen.si

Anka Batič anka.batic@zvks.si

Minka Osojnik minka.osojnik@zvks.si

Lep pozdrav!